

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

§. I. De potestate, & iure, quod Ecclesia habet ad prædicandum infidelibus
fidem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

intrā genus infidelitatis à peccato illius, qui negaret Dei reuelationem; sed tamen peccaret contra fidem, quæ licet assensum veracitatis præcipiat propter assensum rei reuelatæ; sed tamen præcipit illum assensum, atque ideo præscindendo etiam à blasphemia violatur præceptum fidei, negando veracitatem Dei.

32

Vergebis, quomodo potest peccare contra fidem ille, qui omnino ignorat fidem, & omnem doctrinam fidei; restat ergo quod solum peccet contra lumen naturæ dictans, debere ex ipsis creaturis agnosci Deum infinite perfectum, non verò contra fidem; & per consequens dissensus ille, etiam si sit grauius culpabilis, non expellet habitum fidei infusæ. Respondeo, hominem illum in casu posito ignorare quidem fidem, & eius obligationē, quatenus versatur circa reuelationem, & res reuelatas: non tamen ignorare obligationem fidei, quatenus hæc obligat etiam ad credendum veracitatem Dei aliunde cognitam, quàm ex reuelatione veracitatis. Potest enim contingere, aliquem ignorare, omnino inuincibiliter Deum aliquid reuelasse, & omnem prorsus Dei reuelationem; & tamen ex principiis naturæ cognoscere obligationem credendi Deo, si aliquid reuelaret, quam obligationem fides ipsa imponit, & prohibet dissensum veracitatis, ne impediat assensum rei reuelatæ: iam ergo cognoscit ex parte obligationem fidei, & potest contra fidem peccare, quod sufficit ad peccatum infidelitatis, & ad amittendum habitum fidei infusæ.

An omnia opera infidelium sint peccata, remissio.

Hic solet agi, an omnia opera infidelium sint peccata, hæc tamen quæstio magis propriè pertinet ad tractatum de Gratia, ubi agitur, an fides necessaria sit, ad quodlibet opus bonum naturale, & morale: quare eam quæstionem ad locum illum remittimus.

SECTIO II.

De potestate Ecclesiæ in infideles non baptizatos, quæ & quanta illa sit.

33

Sub hoc titulo multa dubia comprehenduntur, quæ sigillatim explicanda sunt, & de quibus ultra alios optimè tractat Suarez in presenti disput. 18. sect. 1. & sequentibus. Pro quibus omnibus præ oculis habendum est, infideles huiusmodi alios esse subditos Ecclesiæ, vel Principibus Christianis in temporalibus, eo quod in eorum regnis, & terris habitent; alios verò non esse ita subditos, unde oritur diuersitas potestatis in illos, ut constabit. Rursus potestas hæc considerari potest, vel ad prædicandam illis fidem, vel ad cogendos eos, ut prædicationem, & fidem audiant, vel ad cogendos etiam, ut fidem audiant, & sufficenter propositam amplectantur, vel saltem ut errores, qui non solum sunt contra fidem, sed etiam contra rationem, & legem naturalem, deponant: vel denique ad priuandos eos, dum in infidelitate perseuerant, dominio, & potestate in personas fideles; de quibus omnibus in particulari dicendum est. Non est autem sermo de hæreticis, seu de baptizatis, de quibus disputatione sequenti agendum erit, sed solum de non baptizatis.

De potestate, & iure, quod Ecclesia habet ad prædicandam infidelibus fidem.

Distinguit P. Suarez ubi supra, sect. 1. num. 1. inter potestatem, & ius ad prædicandum: aliqui enim habent potestatem meram aliquid faciendi, quamdiu nimirum ab alio non impediuntur: sicut mihi licitum est ingredi alienam domum, si tamen dominus domus impediatur, ut iure suo, quia mea potestas non fundatur in iure, sed in permissione. Alij verò habent potestatem fundatam in iure, sicut est potestas viendi propria domo, vel re communi. Hæc tamen differencia, ut verum fatear, materialis est, & solum secundum magis & minus: nam si attente consideretur, prior etiam potestas affertur secum aliquod ius, licet magis limitatum, & minus vniuersale, quamuis enim dominus possit mihi prohibere ingressum suæ domus alij tamen non possunt, & aduersus eos habeo ius, ne me impendant, & possum impedire volentes cohibere, & ab illis me defendere, quia prohibent me ab exercitio actionis mihi liberæ. Sic Sacerdos, cui Pontifex facultatem audiendi confessiones in aliena parochia non contradicente Parocho, potest quidem à parocho impediri: non tamen potest iure impediri ab illo alio inferiori, atque ideo potest se à quolibet alio impedire volente, defendere, & uti iure suo. Sic ergo Ecclesia potest quidem considerari cum potestate prædicandi fidem, limitata tamen, nempe quando Principes consentiunt: quo casu non habet ius illud ita illimitatum, quale nunc habet prædicandi fidem etiam Principibus repugnantibus: haberet tamen adhuc eo casu, ius aliquod contra omnes alios priuatos, à quibus consentiente Principe non posset prohiberi, & contra quos posset se tueri, si prædicationem impedirent. Eo ergo ipso, quod Ecclesia habet potestatem prædicandi fidem, videtur habere ius etiam verum, saltem aduersus alios omnes, à quibus non dependeret in vltimo potestatis, atque ideo si ab illis aliis impediretur, posset eos cogere ad desistendum: nemo enim potest iuste me impedire ab vltimo facilius, quæ ab ipso non penderet, nec eius arbitrio subordinata est.

Hæc tamen ad quæstionem de nomine pertinere videntur; an scilicet potestas illa, appellari etiam possit ius. Ceterum loquendo de re ipsa: fatendum est, de facto Ecclesiam habere non solum potestatem prædicandi, quamdiu à Principibus non impeditur, sed etiam habere hanc potestatem cum iure ad hoc, ut neque à Principibus, nec ab aliis impediri possit, ne fidem libere prædicet. Et in primis quoad potestatem, constat ex verbis illis Matth. ultimo, euntes docete omnes gentes, & Marci ultimo, euntes in vniuersum mundum prædicare Evangelium omni creatura. Lucæ 24. Sic oportebat pati Christum, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius penitentiam. Et ratio est clara, quia cum fides necessaria sit omnibus ad salutem, quilibet potest, nisi aliud maius bonum obstat, imò & aliquando tenetur proximum suum instruere circa fidem, ne pereat.

Quod verò Ecclesia habeat etiam ius, & auctoritatem prædicandi independenter ab aliis, qui permittant, vel prohibeant, fatentur omnes, quos refert, & sequitur Suarez dicta sect. 1. num. 2. & prædicant probant

37 *fieri, inde-
pendenter ab
aliis qui id
permittant.*

probant ex potestate, quam Christus Dominus habuit in vniuersos homines, tanquam in hereditatem suam, quam mediante prædicatione dei erat acquisiturus; iuxta illud psalmi 2. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo, super Sion montem sanctum eius; prædicans præceptum eius.* Unde subditur dictum eidem à Patre. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra.* Et ideo ipsemet Christus agnoscens in se hanc potestatem, & ius dixit Math. ultimo: *Data est mihi omnis potestas in Cælo, & in terra.* Unde statim intulit, quasi iure suo utens; *enimvero docete omnes gentes.* Cum ergo Christus ius haberet ad suam fidem omnibus prædicandam, quod munus per seipsum non erat exequutus, sed per Apostolos, & alios ministros, quibus hoc munus delegauit, consequens est, ut eis non solum licentiam utrumque, sed auctoritatem etiam, & ius prædicandi concesserit: ideo enim Paulus. 2. Corinth. 5. postquam dixit, *posuit in nobis verbum reconciliationis*: hoc est, commisit nobis prædicationis munus: subiungit: *pro Christo ergo legatione fungimur*: si ergo ministri Ecclesiæ legati Christi sunt, habent ius prædicandi fidem independentem ab omnibus aliis: nam legatus in rebus suæ legationis ius, & auctoritatem participat Principis, à quo mittitur, nec potest ab alio inferiori impediri, ne munere suo fungatur, & principis mandata proponat iis, ad quos legatus destinatur.

Hoc totum argumentum ex Christi potestate, & iure desumptum, videtur nimium probare: nam Christus non solum habebat, & habet potestatem, & ius ad prædicandam, & annunciamdam suam fidem, sed etiam potest homines vi, & metu, ac potentia sua ad fidem amplectendam obligare, & cogere: quare posset si vellet Principi Christiano committere, ut infideles subditos, vel etiam non subditos mortis pena adiecta ad fidem amplectendam cogeret. De facto tamen ex eo, quod Ecclesiæ ministris Euangelij prædicationem delegaret, non censetur iis, hanc etiam potestatem delegasse, cogendi homines ad fidem amplectendam, ut postea videbimus: ergo nec ex delegata potestate prædicandi, colligi potest efficaciter delegata etiam potestas coercendi eos, qui prædicationem impedire vellent, licet hæc etiam potestas in Christo esset: neque enim Christus cum prædicationis officio communicauit potestatem omnem, quam ipse habebat.

38 *Ecclesiæ habet ius ad coercendos eos, qui prædicationem fidei impedire volunt.*

Addenda est ergo ratio, cur ex mandato prædicandi Euangelium Ecclesiæ dato, magis colligatur ius ad coercendos eos, qui prædicationem impedire voluerint, quam ius, & potestas ad cogendos infideles, ad fidem amplectendam. Hæc autem diuersitas fundari debet in fundamentis utriusque partis nempe in rationibus, ob quas prima potestas dicitur esse in Ecclesiâ, & ob quas dicitur deesse secunda. Quod ergo Ecclesiâ possit cohibere eos, qui prædicationem impediunt, & aduersus eos se tueri, colligi potest ex potestate ipsius Christi delegantis, ut vidimus, & simul ex ipsa natura delegationis, primò. Nam Princeps mittens legatum ad aliquod munus obeundum, eo ipso censetur illum constituere independentem ab omni malo inferiori, quoad executionem muneris commissi, atque ideo cum auctoritate, & potestate coercendi quoslibet inferiores volentes eum ab executione sui mune-

tis delegati impedire, ut constat ex l. 2. ff. de his, quibus mandata est iurisdictio, cap. Præterea de offic. deleg. & aliis: Christus autem prædicatores mittens est Princeps supremus: ergo eius legati possunt quoslibet prædicationem impediētes coercere ex potentia imbibita in ipso legationis munere sibi commissio. Quælibet enim Respublica, præsertim habens potestatem supremam, qualis est Ecclesiâ, potest tueri iura sua aduersus eos, qui ea violare, & impedire iniuste conantur.

39 Secunda ratio est, quia quilibet supremus Princeps potest propria auctoritate defendere innocentes, qui à suo Principe iniuriam patiuntur, & expressè, vel interpretatiuè auxilium implorant. Cum ergo Princeps infidelis prædicationem Euangelij in sua ditione impediens lædatur iniuste suos subditos, quibus ea prædicatione ad salutem necessaria est, & quorum multi, moraliter loquendo, conuerterentur, & amplecterentur fidem, eius prædicatione audita: poterit Ecclesiâ defensionem illorum subditorum suscipere, & propulsare iniuriam illis illatam, cogendo quacunq; via Principem infidelem ad fidei prædicationem permittendam.

40 Tertiam rationem addit Suarez ubi supra n. 4. in fine, quia quælibet Respublica suprema habet ius mittendi legatos Pacis ad Principes alios, qui si vexentur, vel malè tractentur, possunt à suo Principe, vel à Republica defendi, & vindicta summi proportionata illatæ iniuriæ. Idem ergo poterit Ecclesiâ, si eius legati, quos ad prædicandam, & annunciamdam Christi pacem mittit, indignè tractentur, & reiciantur.

Quartam rationem addit Hurtado disput. 74. §. 6. quia Princeps prædicatoribus obliuiscens, est in ea parte tyrannus, ergo quoad hanc actionem potest cogi ab Ecclesiâ ad desistendum. Antecedens probat, qui abutitur iure, & potestate sua ad subditorum perniciem, quorum æternam salutem impedit: cum tamen hæc omnia visibilia instituta sint à Deo, in assequutionem salutis æternæ, quam subditorum salutem earumdem visibilium rerum possessione, & auctoritate temporali, quam habet, fretus impedire conatur.

41 Ex hac autem communi doctrina plura dubia oriuntur. Primum esse potest, an ius hoc, quod Ecclesiâ habet, cogendi infideles ad non impediendam prædicationem fidei; sit ius naturale, seu fundatum in ipso iure naturæ; an verò sit ius quasi positium concessum illi à Christo, ex suprema potestate, quam Christus habet; & ab illa potestate participatum, & quasi delegatum. Nam P. Suarez ubi supra num. 3. indicat, non esse naturale, sed positium: probat enim ius hoc esse in Ecclesiâ: *Quia Christus Dominus potuit potestatem prædicandi cum hoc iure communicare, ergo ita contulit illam.* Deinde quamvis hæc potestas non possit probari ratione naturali, est nihilominus valde consentanea ipsi rationi naturali: quia ius docendi ignorantes, est quasi connaturale cuiusq; hominis, ergo supposita necessitate fidei, est valde consentaneum rationi, quod auctor fidei suis ministris, & præsertim Vicario suo, relinqueret, speciale ius ad illuminandos homines in doctrina fidei.

42 Ex alia verò parte videtur ex supradictis sequi, hoc ius esse non positium solum, sed naturale. Et quidem rationes illæ, quibus idem Suarez postea num. 4. probat hoc ius, videntur (si ali-

T t 4 quid

quid probant) probare non de iure positio, sed de iure naturali: Prima enim ratio est ex eo, quod quilibet potest, si est saltem supremus Princeps, propulsare iniuriam, quam accipit ab alio impediendo per vim vim sui iuris: Nam hoc, inquit, naturaliter sequitur ex ipso iure. Rursus ratio alia petita ex potestate tuendi, & defendendi innocentes, quales sunt illi, quibus prædicanda erat fides, & qui ab ea audienda prohibentur, fundatur etiam in iure naturali, quod Respublica habet defendendi innocentes, ut constat. Denique potestas protegendæ, & defendendi legatos pacis, quos mittit, & propulsandi iniurias ius aliarum, naturæ iure competit Reipublicæ, ut constat: ex qua potestate hoc etiam ius probatur in Ecclesia idem Suarez. Ad quod etiam induci possunt argumenta alia adducta ab Hurtado, & aliis ad probandum hoc idem ius in Ecclesia, ut consideranti patebit.

43 In hoc non videtur esse posse controuersia, nisi de vocibus, nam de re ipsa constat ex dictis, hoc ius in radice quidem esse positum, formaliter tamen, & proximè esse naturale. Quod enim fides huius doctrinæ Euangelicæ necessaria sit ad salutem, ortum habet ex voluntate, & decreto Dei. Quod etiam Ecclesia, & eius ministri debeant hanc fidem prædicare, & annuntiare omnibus eo modo, quo potuerint, ortum habet ex positio præcepto Christi, qui id Apostolis, & eorum successoribus præcepit, quale præceptum positum ministri legis antiquæ non habebant: Christus autem ministros, & Apostolos suos legatos instituit, qua institutione, & præcepto, ac fidei necessitate supposita, sequitur ex natura rei ius in Ecclesia defendendi se contra iniuriam impediendi vi, & potentia, ne vratur sua facultate, & fungatur munere suo, quod ius commune est omnibus in casu simili.

44 Secundo ergo dubitatur, in quibus resideat hoc ius ad cogendos infideles impedire volentes fidei prædicationem, ne eam impediatur. Ad hoc responderet Suarez ubi supra num. 5. & sequentibus, distinguendo potestatem prædicandi, & potestatem mittendi prædicatores, & denique potestatem defendendi ministros prædicationis. Ex quibus primam, nempe potestatem prædicandi, dicit competere solis Pastoribus, & iis, qui ab ipsis delegantur, vel mittuntur respectu; potestatem vero secundam mittendi, competere vniuersaliter pro tota Ecclesia soli summo Pontifici cui vniuersalis Ecclesiæ cura commissæ est: Episcopis autem, & inferioribus Pastoribus, competere intra terminos suæ iurisdictionis, & territorij. Denique tertiam potestatem defendendi ministros competere soli summo Pontifici.

45 Circa primam partem de potestate simplici prædicandi. Aduertendum est, hoc intelligi de potestate publica, & quasi ex officio, nam loquendo de prædicatione priuata, & instructione, quilibet fidelis eruditus potest data sibi commoda occasione, alios infideles instruere, & ad notitiam veræ fidei adducere: id tamen ex officio facere competit Pastoribus, & iis, qui ab illis mittuntur, iuxta illud Pauli ad Roma. 10. *quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Quem locum Innocentius III. relatus in cap. cum ex iniuncto, de hæreticis, affert ad probandum, quod non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium usurpare quod etiam constat ex Christi verbis Luca 10. *Rogate Dominum messis, ut mittat*

operarios in messem suam. Et quidem nec inter fideles licet quisquam sibi prædicationis munus assumat, nisi de Episcopi, vel Pontificis licentia, & designatione: multò minus hoc officium ad conuertendos infideles sine eadem designatione usurpare licebit. Est enim pascendi munus, quod Pastoribus competit, non omnibus, quæ aptius pasci debent quam pascere. Ceterum sicut inter fideles non prohibetur laicus & priuatus exhortari priuatis consiliis, & monitis, proximos ad honestatem & pietatem, sic nec inter infideles prohibetur fidelis data occasione alios ad fidem, & religionem Christianam inducere: quod etiam laicos, imò & seruos, atque ancillas Christianas fecisse legitur in Ecclesiasticis historiis.

Circa secundam partem de facultate, & iure mittendi prædicatores ad infideles, aduertitur hoc idem Suarez, licet singuli Pastores non habeant potestatem vniuersalem mittendi ad Provincias extra suum territorium; aliquando tamen ex præsumpta voluntate summi Pontificis, cuius licentia commodè expectari non potest, possit data opportunitate procurare per se, vel per alios, conuersionem etiam alterius Provincie vicinæ ex rati habitatione futura summi Pastoris, qui primum fieri poterit, consulendus est. Quæ enim rati habitio, & voluntas præsumpta sufficere poterit: ut inferior etiam minister prædicare data opportunitate alicui ciuitati, vel Provincie, ubi finitus prædicationis speratur. Adde ego, sicut sufficit præsumpta voluntas summi Pontificis, in iis casibus, sufficere etiam rati habitationem, vel voluntatem præsumptam Episcopi, vel Pastoris inferioris, ad cuius iurisdictionem, & territorium locus ille spectare potest. Quicunque enim antecederet licentiam dare potest ad prædicandum, potest postea ratum habere, & eius rati habitationem, vel voluntas præsumpta sufficit, ad excusandam actionem illam, dummodo postea data opportunitate ad ipsum recurratur, ut debita subordinatio seruetur, & nemo in alienam messem faleem mittat.

Denique circa tertiam partem de iure defendendi ministros, & prædicatores Euangelij potest esse difficultas. Primò, quia quilibet prædictum si de iure esse supremus Princeps, habet ius defendendi innocentes, & eos, qui per vim ab aliis iniuste impediuntur, ut iure suo liberè vtantur, cum defensione innocentis patientis iniuriam sit de iure ipso naturæ permittit. Diximus autem ministros Ecclesiæ legitimè missos à Pastoribus habere ius prædicandi iis, ad quos mittuntur, & esse legatos Christi, in ordine ad annuntiandum Euangelium: si ergo ij per iniuriam à Principe infideli impediuntur, ne fungantur suo munere, poterit quilibet alius Princeps fidelis arma contra impediendum mouere, ut ab iniuria desistat, & per consequens hoc ius defendendi fidei prædicatores non spectabit ad summum solum Pontificem.

Hoc argumentum probat, aliquid concedendum esse hac in parte Principibus. Nam si cut homo, etiam priuatus, potest seipsum, & alium etiam innocentem tueri, & defendere ab eo, qui actu iniuriam ei infert, quando non est recursus ad magistratum, qui publica auctoritate id faciat: non tamen quando est talis recursus, sicut nec post iniuriam iam illatam potest aliquis propria auctoritate iniuriam vindicare, aut delinquentem punire, sed solum petere à Iudice penam delictorum commissarum.

Ius prædicandi ex officio quibus competit.

actu prædicationis ministri legitimi iniuste cohibentur, & vexantur, potest Princeps laicus eos defendere ab iniuria actuali, & prohibentem que vexantem cohibere, quantum latet, ut desistat, si non sic recursum ad legitimum iudicem communem, qui est summus Pontifex: non tamen potest vindictam sumere de iniuria iam illata: hoc enim spectat ad iudicem communem, qui est Pontifex, & potest auctoritate publica eiusmodi iniurias suorum ministrorum punire; quod duplex defensionis genus distinxit bene Hurtado *diff. 75. §. 11.*

49 Potest Principes sæculares non habere ius hoc cogendi infideles ad prædicationem non impediam, & puniendi resistentes, sed hoc ius esse penes Ecclesiam, probatur, quia ius hoc contra personas infidelium non competit Ecclesiæ directè, & immediatè, sed indirectè, & consequenter ad ius, & potestatem spirituale, quam habet directè, & immediatè circa spiritualia, & circa prædicationem, & propagationem fidei sibi commissam, ex qua potestate spirituali oritur consequenter, ut possit etiam contra personas infidelium procedere, quantum fati, & necesse est, ad spiritualia exercenda. Cum ergo Princeps sæcularis non habeat potestatem directam circa spiritualia, non est unde possit indirectè contra infidelium personas procedere. Hac autem potestate utitur summus Pontifex, quando Principibus fidelibus hanc curam mandat, & quasi delegat, ut in Provinciis infidelium Prædicatores fidei protegant, & infideles resistentes coercant, quo casu aduertunt bene Bañes, Aragon, Valentia, & Turrianus apud Hurtadum *ubi supra §. 3.* Pontificem non dare directè Principi fidei regna, & Provincias infidelium, sed munus, & ius obstituendi, & coercendi armis infideles illius, vel illius Provinciæ, si iniuste fidei prædicationem impediunt. Quo pacto diuinit Alexander VI. inter Reges Castellæ, & Lusitanie Provincias utriusque Indiæ, nimirum diuidendo inter illos curam, & ius tuendi prædicatores fidei, & coercendi iniuste resistentes, ut id præstat, unusquisque in Provinciis, & regionibus sibi assignatis, ut notantur etiam Maior, & Victoria, quos affert, & sequitur Suarez *dicta sect. 1. num. 7.* qui etiam ibi bene explicat, quomodo potestas hæc defendendi bello etiam, & armis prædicatores fidei resideat penes solum summum Pontificem, & non penes inferiores Episcopos, & Prelatos, quia scilicet ius bellum indicendi, maxime in vindictam, & punitionem, non est penes magistratus inferiores, sed penes potestatem Principis supremi: quare in Ecclesiastica Republica non debuit hæc potestas esse penes quemlibet Episcopum, aut Prælatum, qui non est supremus, sed subordinatus; sed debuisse in supremo Principe, ad quem spectat cura vniuersalis, sine cuius nutu, & directione, fides tanti ponderis ageretur, orientur plura incommoda, & diuisiones inter Principes fideles; quorum singuli proprii Episcopi auctoritate bella contra infideles Principes susciperent.

50 Secunda difficultas circa hoc ipsum esse potest, an Ecclesia, vel Pontifex ad defendendos suos Prædicatores, possit armare exercitus ex ipsis personis Ecclesiasticis, an verò committere solum eam tutelam, & defensionem Principibus sæcularibus, & laicis. Suarez *dicta sect. 1. num. 7.* dicit, hanc potestatem non ita conuenire Ponti-

fici, ut per se, vel per Ecclesiasticas personas illam exequi debeat: quia non est Sacerdotis, neque Ecclesiastici status arma corporalia sumere, ut constat ex Ambrosio relato in cap. conuenior *23. quest. 8.* & aliis relatis à Gratiano *eadem questione.* Potest tamen summus Pontifex committere hanc defensionem, seu executionem Principibus temporalibus: & ita de facto facit, dum inter diuersos Principes distribuit hanc curam prouidendi Prædicatores fidei variis infidelium Prouinciis, & eosdem Prædicatores postea ab iniuriis, & violentia defendendi. Huic doctrinæ consentit Hurtadus *diff. 75. §. 8.* Addit tamen, posse Papam, quia est simul Rex temporalis, bellum infidelibus inferre, quando scilicet alij Principes Christiani ex eius commissione possint: quare posset tunc exercitum cogere, illumque iure suo mittere. Prudenter verò indicat hoc non ita vniuersaliter procedere, ut non possit aliquando contrarium expedire, quando scilicet alias damnum Ecclesiæ timeretur. Quæ exceptio merito, ut dixi, subintelligenda est: nam indecentia huius defensionis per ipsas personas Ecclesiasticas executioni mandanda, quæ eam illicitam reddit, oritur ex scandalo, & ex præiudicio ipsius fidei, quæ minus grata, & credibilis redderetur infidelibus, si videant Prædicatores, qui mansuetudinem, & patientiam Euangelicam prædicant, contrarium factis ostendere, vindicando proprias iniurias per seipso, & fidem armis, ac potentia potius, quam rationibus inducere velle. Possunt tamen aliquando hæc, & similia inconuenientia compensari pluribus, & maioribus eiusdem fidei commodis: nam sicut potest aliquando Prædicator carcerem, & vincula fugere, ubi ad mortem nebat, & hoc propter maius bonum eiusdem fidei, licet aliquando magis expediat non fugere, sed mortem patienter expectare, ad eandem fidem magis confirmandam: sic licet regulariter ministri Euangelici non debeant se per vim defendere, aduersarios offendendo, & occidendo: aliquando tamen id expedire posset, ad maius fidei bonum. Quid enim si Regulus obuius impediret conuersionem Regni, vel Imperij latissimi, incarcerando, & vexando Prædicatores ad hunc finem missos: nonne possent non solum fugere, sed & custodes per vim opprimere, ut se se liberarent, & opus inceptum prosequerentur, accedente saltem Pontificis permissione? Doctrina ergo illa intelligitur per se loquendo, & regulariter, excepto casu, quo contrarium magis expediens iudicaretur ad eiusdem fidei dilationem, & augmentum promouendum.

Tertia difficultas est, an ad hunc ipsum finem tuendi, & defendendi Prædicatores fidei, possint hi mitti cum milibus armatis, qui eos defendant, & ad eorum securitatem. Affirmant Maior in 2. *diff. 44. quest. 2.* & nouissime Ioannes Solozano apud Dianam 6. *part. tract. 4. de bello, resolutione 15.* qui etiam eidem sententiæ contra Hurtadum ab eo adductum adhæret, & dicit, se illam cum Suario tenere *diff. 18. de Charitate sect. 1. num. 8.* cum quo docet posse hodie Principes Christianos ad conuertendos Barbaros mittere Prædicatores cum sufficienti exercitu, non ut bellum inferant, sed ut prædicatores secuti incedant, tutresque, & arces munitas in terminis Prouinciarum infidelium construere, ut facilius, & securior aditus, & exitus fidelibus pateat: dummodo tamen prius tales infideles, blandè, & pacifice

ipse personis Ecclesiasticis, an verò committere solum Principibus sæcularibus

51 An ad hunc finem defendendi prædicatores fidei, possint hi mitti cum milibus armatis, qui eos defendant.

cificè de audienda, & recipienda prædicatione moneantur. Hæc P. Diana ibi, qui in primis per errorem citauit Suarium *disput.* 18. *de charitate*, cum non habeat tot disputationes de charitate; sed id tractat *disput.* 18. *de fide*. Deinde immeritò illum adduxit tanquam contrarium aliquid docere sententiæ Hurtadi, quam retulerat. Nam Hurtadus *disput.* 75. §. 15. eandem omnino sententiam cum Suario docet, professus se Suarii assertioni subscribere, contra sententiam Maioris supra relata, quam quidem Suarez retulerat *illo n.* 8. sed *n.* 9. eam impugnat, & *n.* 10. concludit, tunc locum esse coactioni, & mitti posse Prædicatores cum exercitu sufficienti propter rationes illas; quando Principes infideles resistunt, & ingressum concedere nolunt, quod etiam totum concedit Hurtadus, cuius sententia non est contraria, sed omnino eadem cum sententia Suarii. Quibus consentit Castr. Palao *tom.* 1. *tr.* 4. *d.* 2. *punct.* 5. *n.* 9.

52

Ego ab hac communi sententia recedendum non puto; nec per se loquendo, & regulariter mittendos fidei prædicatores cum exercitu, & militum copiis. Hoc enim probat Christi exemplum, qui misit Apostolos suos, sicut agnos in medio luporum. Matthæi 10. *sine baculo, & pera*, inermes, & mansuetos, & annuntiantes pacem; quod non solum de prima illa missione, sed de omnibus subsequenter debere intelligi, probat Maldonatus in illud 10. Matthæi ex Ambrosio, Hieronymo, Augustino, & aliis. Hoc probat Chrysostomus *tom.* 2. *hom.* 24. in Matthæum dicens: *Mea est causa: Deus humano auxilio non indiget, ideo vos tantummodo mihi personam præstate, & ego vobis sensum, &c.* & infra: *Nemo speret in patronis, nemo in amicis, aut parentibus.* Hoc probat antiquus Ecclesiæ usus, etiam postquam ab Imperatoribus Christianis auxilium sperare poterat: ut constat de Gregorio magno, quando Prædicatores in Angliam misit. Hoc denique comprobatur ratio ipsa, & fidei auctoritas, cui non parum derogaretur, si armis, & potentia obstruenda esset, ita ut eius acceptatio timori potius humano, quam veritatis diuinæ ponderi tribui posset. Iste Paulus 2. ad Corinth. 10. *Arma militie nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo.*

53

Dixi tamen, *per se loquendo*, ita faciendum: nam per accidens aliquando licebit milites cum Prædicatoribus mittere. Peti enim potest prius ab infidelibus, ut prædicti auctores fatentur, adiutus pacificus, & securitas pro prædicatoribus mittendis, ut eos audire possint, & fidem, si placuerit, recipere. Quod si hanc securitatem Principes dare noluerit, iam cogi potest armis, ut securitatem petitam præstet, & ad hunc finem Prædicatores possunt militibus associari. Prius tamen pacatè, & sine armis securitas petenda est; postea, si negetur, armis usurpari potest. Vnde si experientia docuit fidem securitatis, datæ non observari, possunt iam milites mitti ad vindictam violatæ fidei, & ad securitatem extorquendam. Adde posse etiam aliquando quasi per accidens, & concomitanter ire milites cum Prædicatoribus. Potest enim Princeps Christianus legationem civilem ad Principem infidelem mittere, ut pacem, commercium, & amicitiam ab eo petat, legatosque suos solito comitatu adornare, & comites etiam adhibere fidei Prædicatores. Si ergo Princeps infidelis neget iniuste, id quod de iure gentium omnibus debetur, nempe transitum necessarium, & pacificum, portum etiam

in casu necessario, & alia, quæ de iure gentium debentur, & hoc sine causa iusti metus, aut periculi; iam meritò in eum armatus Princeps Christianus, & milites mittit, non ad tutelam prædicatorum, licet hi etiam ibi sint, sed ad extorquendam, quæ sibi de iure gentium debetur, & iniuste negantur. Semper ergo fides sine armorum strepitu, & omnino pacifice offerenda est: si tamen legatio hæc Regis pacifici Dei, & Ecclesiæ iniuste lædatur, potest iniuria vindicari, & armis extorqueri id, quod omnibus Principum Legatis de iure debetur.

Hinc tamen oritur quarta difficultas, an si prædicatio fidei pacifice offeratur, & infideles nolint fidem audire, possint vi, & armis cogi ad audiendam. Prima sententia affirmat, pro qua auctoritur Maior in 2. *disposit.* 44. *quest.* 2. ubi videtur eam significare. Secunda sententia id vniuersaliter negat, quam tenet Valentia in *presenti disput.* 1. *quest.* 10. *puncto* 6. & indicat Salmeron *tom.* 12. *tract.* 38. Denique tertia sententia media, & vera id affirmat in ordine ad infideles subditos Principibus Christianis, negat verò in ordine ad infideles non subditos, quam cum aliis quos effert, docent Suarez *disput.* 18. *sect.* 2. *n.* 3. & Hurtado *disput.* 75. *sect.* 3. & alij passim.

Prima pars, nempe quod Princeps Christianus possit cogere subditos suos infideles, ad audiendam fidem, negatur non solum ab auctoribus læcundæ sententiæ, sed etiam à Contrariis in *presenti disput.* 18. *dub.* 14. *numero* 240. sed eam concedunt alij: & probatur primò ex usu Pontificum Romanorum, qui pœnis, & multis cogunt Iudæos subditos ad audiendam singulis hebdomadis concionem de rebus nostræ fidei, ut constat ex Bulla Gregorij XIII. quæ incipit *Sancta mater Ecclesia* cuius obseruantiam exactam hodie Romæ videmus. Quamvis autem aduersarij respondeant, illam non esse coactionem directam, sed indirectam, quatenus Princeps imponit Iudæis subditis tributum aliquod, quod aliunde licet imponere poterat, à quo tamen tributo, & onere eximit eos, qui conueniunt ad audiendam concionem; sed eam solutionem reiciit Suarez *num.* 3. quia Iudæis alia tributa imponuntur, nec illud imponitur sub nomine tributi, sed vt pœna inobedientiæ. Et quidem legenti verba prædictæ Bullæ constabit manifestè, illam esse propriè pœnam: nam sub nomine pœnæ, & punitonis imponitur, & in genere statuitur, eos eis, & aliis pœnis cogendos esse; vnde si quis inculpabiliter absit propter morbum, vel quid simile non patitur eam pœnam, quia ubi non est culpa, non debetur pœna: quod tamen ad vitandam solutionem tributum iusti non sufficeret, cum hoc etiam sine culpa debeatur. Obiter aduerto, immensè adduci apud Hurtadum hinc *disput.* 75. §. 2. & alios Bullam etiam Nicolai III. imponentis eiusmodi pœnam: nam Nicolaus III. neque imposuit pœnam, nec coegit Iudæos ad audiendam fidem, sed præcepit, & commisit Patribus Ordinis Prædicatorum, ut Iudæorum conversionem procurarent, & eis prædicarent, ut constat ex eius Bulla, quæ habetur in *Bullario communi tom.* 1.

Ratione deinde à priori hæc pars probari solet, quia hoc præceptum non excidit potestatem laici Principatus, si quidem nihil supernaturale subditis præcipit Princeps; sed omnino naturale, & honestum, ac per se utile ad finem laici Principatus, quia de Deo etiam, vt auctore na-

ture, multum ab infidelibus erratur, de virtutibus, et virtutibus naturalibus plura ignoratur; Item fides Christiana est valde utilis, etiam ad laicam politicam, cum adeo seuerè prohibeat scelera contra legem nature: ita arguit Hurtado, ubi supra §. 4. & concludit, posse Principem laicum moderata multa, subditos infideles cogere ad audienda mysteria supernaturalia, maiori vero seueritate ad audiendam legem naturalem.

Hoc ipsum simili ferè argumento aliis verbis probat Suarez *diff. sect. 2. num. 4.* quia actio illa audiendi prædicationem, non est per se, & intrinsecè supernaturalis, & secundum præsentem circumstantias possunt subditi conuinci, quod sit honesta, & ad eorum commodum ordinata: imò etiam referri potest, ad utilitatem reipublicæ, quam Princeps temporalis procurare potest, & debet, nimirum ad maiorem pacem, & concordiam omnium subditorum, vel ut subditi liberentur ab erroribus, de quibus conuinci possunt, quod sint contra rationem naturalem, vel etiam contra alia, quæ ipsi admittunt & credunt, ut contingit in Iudeis.

Hæc ratio quibuscumque verbis explicetur, adhuc manet difficilis: quia imprimis, licet obligatio audiendi fidem conuinci possit ratione naturali, quod sit hæc, & nunc debita, idem dici posset de ipsa obligatione credendi: sicut enim evidens est obligatio audiendi fidem, ita ea audita, & sufficienter proposita, evidens est obligatio credendi, & ideo præcedere debet iudicium evidens de credibilitate, seu de obligatione credendi: & tamen non possunt infideles cogi ab Ecclesia, nedum à Principe seculari ad credendum. Item, si bonum concordie, & pacis inter subditos, datus præcipiendi auditionem fidei, daret etiam ius præcipiendi fidem ipsam: utilior enim est ad pacem, & concordiam veritas fidei, quam auditio sola fidei: imò hæc non aliter est utilis ad illum finem nisi quatenus est utilis ad fidem, quæ est vinculum pacis, & concordie inter subditos. Si ergo motiuum illud concordie politicæ non dat ius præcipiendi subditis fidem, quomodo dabit ius præcipiendi auditum fidei? Vnde argui potest à priori quia omne præceptum, aut lex ut iusta sit, debet esse de obiecto bono, & honesto, cuius honestas intendatur à superiore præcipiente: honestas autem, quæ est in auditione fidei non videtur esse diuersa ab honestate, quæ est in ipsa fide: ideo enim diximus *suprà diff. 18. sect. 1.* non esse malitiam speciem diuersam in omissione auditionis debite fidei, à malitia omissionis fidei: quia Deus non præcipit fidei auditionem, nisi propter honestatem ipsius fidei: si ergo honestas ipsa fidei non est talis, quam possit Princeps laicus intendere præcipiendo fidem, consequens est; ut nec possit præcipere auditionem fidei, quod præceptum deberet intendere eandem honestatem fidei. Denique quod additur de erroribus contra legem naturæ, ad quos vitandos potest Princeps temporalis præcipere auditionem fidei; non est ratio vniuersalis: nam tunc posset etiam Princeps cogere, non solum ad audiendum, sed etiam ad deponendos illos errores, ut infra videbimus. Nunc autem agimus de coactione ad audiendam eam doctrinam, ad quam credendam, & suscipiendam, non possit idem Princeps cogere subditos infideles. Et quid potest fingi, quod subditi nullum errorem sequerentur contra lumen naturæ, nolent tamen credere Euangelio. De quibus subditis quaeritur, quomodo Prin-

ceps possit eos cogere ad audiendum Euangelium, quos tamen non posset cogere, ad illud credendum, postquam sufficienter propositum est cum euidencia credibilitatis.

Aliter possumus explicare, (& fortasse in idem recidet) cur hoc præceptum audiendi fidem non excedat potestatem humanam Principis temporalis: quia nimirum sicut Princeps recipere potest, & audire legatos vndeunque missos, licet non teneatur eorum postulationi annuere, ita potest præcipere subditis, ut eos audiant, & recipiant, præsertim si legatio sit de rebus ad subditorum bonum, & utilitatem pertinentibus. Et sicut filius non potest à patre cogi ad ducendam uxorem, & tamen tenetur eius consilium audire, ut cum aliis probat Thomas Sanchez *lib. 4. de matrimonio diff. 23.* ita Princeps, licet non possit cogere subditum, ad amplectendam fidem, potest illum cogere, ad audiendos legatos Dei, & Ecclesie, qui sunt Prædicatores à Christo, & ab Ecclesia missi ad hunc effectum: turpe enim esset in ipsa republica ciuili, ut legati venerandæ Communitatis, qualis est Ecclesia, imò & legati ipsius summi Dei, qui parati sunt ad probandam suam legationem, adhuc à ciuibus cum contemptu reiciantur, & ne ad audientiam saltem admittantur. Hanc itaque Reipublicæ indecentiam Princeps impedire & prohibere potest cogendo subditos ad non negandam audientiam eiusmodi legatis: sed potius honorificè eos excipiendos, sicut & ab ipso Principe honorificè excipiuntur, & audiuntur. Ratio autem esse videtur, quia sicut filius non subordinatur patri omnino in ordine ad electionem uxoris, quia hæc status debet esse omnino liber, subordinatur tamen in ordine ad educationem, & ad hoc ut possit saltem bene eligere uxorem, & ad quem finem oportet paternum consilium audire: ita infideles subditi non subordinantur Principi temporalis, in ordine ad finem supernaturalem, sed solum in ordine ad politicam humanam, & naturalem, & ad bonum Reipublicæ statum, ad quem sufficit honestas morum secundum regulas naturæ: ad hunc tamen ipsum statum naturalem, & ad eius honestatem spectat, quod subditi possint si velint credere, & amplecti fidem, in ordine ad finem supernaturalem. Nam, ut aliàs dixit Augustinus, licet fides ipsa sit gratia Dei, & pertineat ad ordinem supernaturalem; posse tamen credere pertinere ad naturam intellectualem, hoc est, capacitas ex parte naturæ, seu non habere incapacitatem ad fidem, quare non excedit ordinem naturæ, & regiminis naturalis, auferre hæc impedimenta in quibus vnum est, & potissimum, non habere notitiam fidei ob defectum prædicationis: quomodo enim credente sine prædicante? Non est enim nouum, quod potestas superioris non extendatur ad præcipiendum aliquod opus, & tamen extendatur ad præcipiendam notitiam illius: sic Ecclesia non præcipit vniuersaliter consilia Evangelica omnibus, v. g. statum religiosum, & tamen præcipit aliquando notitiam consiliorum, ut possint fideles ea agnoscere, & amplecti, si velint. Non præcipit vsum Indulgentiarum, & tamen præcipit notitiam talis usus, & aliquando obligat, ut fideles intersint earum publicationi, ut fieri solet in publicatione Bullæ Cruciatæ. Sic ergo, licet Princeps temporalis non possit subditos infideles obligare ad fidem amplectendam, poterit obligare ad audiendam, ut non sint incapaces

capaces eam recipiendi, si velint: hoc enim ad ipsum statum naturalem, & bonum Reipublicæ videtur pertinere, ut subditi habeant notitiam necessariam ad deliberandum, & eligendum, etiam in iis, in quibus non possunt à suo Principe obligari ad electionem determinatam.

59

Dices, Princeps temporalis non potest præcipere auditionem fidei, nisi ex fine honesto, quem debet habere quodlibet præceptum, & lex humana, ut diximus. Hic autem finis honestus, non potest esse ipsa honestas fidei, alioquin posset Princeps ad fidei honestatem obligare: sed neque esse potest alia honestas diuersa ab honestate fidei: Nam Deus præcipiens auditionem fidei, non intendit aliam honestatem, nisi honestatem fidei, & ideo diximus, præceptum illud non differre specie à præcepto fidei: & ratio videtur esse, quia medium non est amabile, nisi propter bonitatem finis: auditio autem fidei non est amabilis, nisi per medium conducentem ad ipsam fidem; ergo non potest esse præceptum humanum de audienda fide, si non potest esse de ipsa fide amplectenda.

Respondetur concessa maiori, negando minorem. Potest enim Princeps temporalis habere pro fine eius præcepti aliquam honestatem conditionatam ab honestate fidei, nempe, quod legari audiantur, quod subditi habeant notitiam ad electionem Religionis, &c. quæ omnia sunt bona honestè amabilia antecedenter ad ipsam fidem, & præscindendo ab obligatione fidei. Differunt autem præceptum Principis humani, & præceptum diuinum de audienda fide; quod præceptum diuinum obligat ad fidem audiendam, solum quatenus obligat ad fidem amplectendam, atque adeo non intendit, nisi solam honestatem fidei; ad reliqua verò omnia tendit materialiter, & ut media solum ad fidem præceptam: unde cessante necessitate illius medij, v. g. si per internam reuelationem, aut per libros aliquis compareret notitiam fidei sufficentem, non obligaretur præcepto diuino audiendi Prædicatores fidei, quia hoc præceptum solum obligat directè ad fidem, ad reliqua verò solum consequenter, & ut media quando necessaria sunt ad fidem. At verò præceptum illud humanum obligaret directè ad audiendum prædicatorem, propter honestatem peculiarem, quæ est in ea auditione, adeo ut licet hic, & nunc, non esset medium necessarium ad fidem, posset præceptum humanum ad prædicationem audiendam obligare: sicut de facto præceptum naturale, & diuinum obligat ad ieiunia, & alias corporis mortificationes solum, quatenus sunt media necessaria ad castitatis præceptum, & alia similia obseruanda. Ecclesia tamen licet illam etiam finem intendar, obligat adhuc ad ieiunium, licet hic, & nunc non sit necessarium ad carnis tentationes vincendas; quia nimirum intendit etiam honestatem temperantiæ; quæ reperitur in ipso ieiunio, & quæ honestas licet de se non sit sub obligatione legis diuinæ, aut naturalis, est tamen materia talis, quæ possit intendi, & præcipi lege humana positua. Sic præceptum illud humanum audiendi prædicatores fidei, posset intendere honestatem propriam, quæ reperitur in illa auditione, quæ honestas, licet secundum se, & præscindendo ab honestate fidei, ad quam sit medium necessarium, non sit sub præcepto diuino, aut naturali; est tamen talis, ut possit præcipi, & intendi lege humana positua, etiam

sistendo in ipsa: & ideo omisso illius effecti quod contra præceptum diuinum fidei, quando auditio esset medium necessarium ad fidem, tamen etiam peccatum habens specialem malitiam contra præceptum illud humanum, quam malitiam haberet etiam, quando non esset medium necessarium ad fidem.

Obiiciunt primò, quia hæc potestas non est concessa à Christo Ecclesiæ, aut Principibus, cum de ea concessione non constet, sed solum de potestate, vel iure prædicandi, quod stare potest sine potestate cogendi ad audiendum, sed ad solum erit potestas contra impediētes prædicationem. Respondetur hanc potestatem ceteri ex ipsa natura principatus, quæ Princeps potest cogere subditos ad actiones bonas politicas, & decentes Reipublicam bene morigeratam, inter quas computari potest, ut vidimus, quod leges de rebus magni ponderis loquuturos non abiciant, sed recipiant, & audiant.

Secundò obiiciunt exemplum Christi, qui discipulos suos volentes Samaritanos ligare, & supplicius cogere, ut Christum non abicerent, sed audirent, reprehendit, & dixit, *ne feceritis contra spiritum fratris &c.* Lucæ 9. & iterum Matthæo dixit Apostolis: *Si non receperint vos, neque audierint sermones vestros, excutite puluerem &c.* volens nimirum, ut pacifice discederent, nec cogere nolentes ad audiendum. Respondetur hæc nimium probare, nempe contra ipsos aduersarios, qui licet non concedant posse subditos cogi ad audiendum; concedunt tamen posse cogi ad permittendos Prædicatores in Republica, & ad eos non eiciendos, nec impediendos: Et tamen Samaritani illi non solum noluerunt audire, sed neque in civitatem suam recipere Christum, & eius discipulos, sed omnino prohibuerunt, & erupter eiecerunt. Respondetur ergo in primis, Apostolos non accepisse à Christo principatum temporalem, ex quo oritur potestas cogendi subditos ad audiendam fidem. Deinde noluisse Christum introduci Euangelium armis, & potentia, sed pacifice, & cum mansuetudine, ac humilitate Christiana. Quare licet Ecclesia habeat potestatem puniendi rebelles, qui prædicationem impediunt, & vi eos cogendi, ut desistant, ut supra vidimus: id tamen fieri debet, non per ipsos ministros Euangelij, sed per Principes seculares ex commissione Ecclesiæ: nec tunc erat opportunitas id faciendi, nec in illis circumstantiis expediebat ita facere.

Tertiò obiiciunt, quia fides debet esse voluntaria, & non coacta, ergo & auditio fidei: nam eadem est ratio de medijs, & de fine. Respondetur eadem consequentiam: nam ex coactione ad audiendum non sequitur, quod fides postea sit coacta, cum maneat postea in audientis potestate libera credere, vel dissentiri: sicut etiam matrimonium debet esse liberum, & ideo non potest Pater filium cogere ac ducendam hanc uxorem, potest tamen eum cogere, ad audiendum consilium, & congruentias, quibus auditis, liber omnino maneat ad electionem coniugis. Non est ergo eadem ratio de fine, & de medio in casu nostro: præsertim cum auditio illa non præcipiatur à principe seculari propter honestatem solum fidei: nec præcisè, ut medium, sed propter honestatem propriam, quam in se habet, ut visum est.

Quartò obiiciunt, quia si hæc coactio non procedit ex potestate spiritali, ut conceditur, debet

debet provenire ex potestate merè temporali: hæc autem sistit in actibus temporalibus, nec extenditur ad spiritualia, ad quæ pertinent, & fides, & auditio fidei. Respondeo, posse esse: quia quocumque in voce actum temporalem, & spirituale. Nam si sensus sit, legem civilem Principis temporales solum ordinari ad bona corporalia, falsissimum est: pertinet enim ad legem civilem facere bonos ciues, ac proinde bonos viros, unde versari potest in materia omnium virtutum moralium quatenus hæc viles esse possunt ad statum tranquillum, & pacem Reipublicæ, ut probat, & explicat latè Suarez lib. 5. de legibus cap. 12. imò & punire potest peccata etiam contra Deum, quatenus naturali ratione cognosci potest, & quatenus ea bonum, & tranquillum Reipublicæ statum impedire possunt. Non ergo excedit potestatem Principis temporalis præceptum audiendi prædicatorem, cum ad bonos etiam Reipublicæ mores spectare possit Legatos de rebus magni ponderis dicturos audire, & notitiam habere præcipuum religionum, & quæ sint cuiuslibet religionis fundamenta, quando iam antea non certo constat de eorum falsitate. Adde in ordine ad praxim rem hanc nullam habere difficultatem, cum nulli hodie reperiantur infideles, qui non errent simul circa plurima, quæ spectant ad legem naturalem, atque adeo possunt ad hos errores corrigendos cogi à Principe, ut audiant Prædicatores Ecclesiæ, à quibus circa huiusmodi errores corrigi, & instrui possint.

64 Obicitur. Quinto argui potest, quia si Princeps Christianus secularis possit hoc præcipere suis subditis, possit etiam idem Princeps ethnicus, vel Paganus, cum non sit maior eius potestas temporalis, quam Principis Christiani: consequens autem reputatur magnum absurdum Cominck ubi supra n. 236. Ego tamen loquendo de possibili, non inuenio vllum absurdum: nam in primis si Princeps ipse exemplo suo præcedat, & velit Prædicatorem fidei audire, quis dubitat, quod possit suis aulicis, & aliis ciuibus præcipere, ut eius exemplo ipsi etiam prædicatorem audiant? Deinde sicut Princeps infidelis potest lege prohibere subditis adulterium, quamvis adulter ipse sit, cur non possit præcipere auditum fidei, licet ipse culpabiliter fidem non audiat? Itaque in hac illatione nullum apparet absurdum, licet de facto raro, vel nunquam id contingat.

65 Restat etiam probanda secunda pars assertionis, nempe non posse Ecclesiam, aut Principes etiam Christianos cogere infideles non subditos sibi in temporalibus, ad audiendam fidem: quæ pars communior est, quam præcedens, & probatur facillè, quia hæc coactio deberet procedere ex potestate vel spirituali, vel temporali: neutra autem datur in casu nostro. Non spiritualis, quia hanc non legitur dedisse Christus suæ Ecclesiæ, cui potestas nulla est, aut iurisdictio in eos, qui foris sunt, sed solum ius naturale ad tuendos suos Prædicatores, & se ipsam contra iniurias ab infidelibus illatas, vel ab iis, qui prædicationem iniuste impediunt. Sed neque in casu nostro datur potestas temporalis ad illam coactionem: cum ij infideles supponantur non esse subditi huic Principi, qui eos cogere vult ad fidem audiendam.

66 Obicitur, quia Christus dedit Ecclesiæ ius, & potestatem prædicandi omnibus fidem, ergo & cogendi, ad audiendam illam: prædicatio enim

Carà. de Lugo de virtute Fidei diuina.

sine auditoribus fieri non potest, & concessio vno correlatiuo conceditur alterum, & concessa iurisdictio concessa intelligitur omnia sine quibus iurisdictio exerceri non potest. Confirmatur, quia ex potestate data Apostolis à Christo remittendi peccata, verbis illis, *quorum remiseritis peccata, &c.* colligitur obligatio confitendi illa: non enim possunt remitti nisi audiantur: ergo ex potestate data ad prædicandum, colligi potest obligatio audiendi, & potestas ad cogendos auditores, sine quo auditu inutilis est potestas prædicandi. Respondetur, ex præcisa potestate prædicandi non argui potestatem cogendi alios ad audiendum. Nam Episcopus dans alicui facultatem concionandi, non cogit alios ad audiendum, nec concionatori dat potestatem, ut eos cogat: imò licet non concedat solum, sed præcipiat prædicationem, non ideo dat potestatem cogendi, sed in utroque casu, dat ius cogendi alios, ne eius prædicatione impediatur. Ex eo ergo, quod Christus dederit ministris Ecclesiæ potestatem prædicandi, & hoc eis præceperit, non arguitur potestas, ut cogant auditores ad audiendum, sed satisfaciunt suo muneri prædicando, vel offerendo se ad prædicandum, si alij audire voluerint.

Ad confirmationem item omnium aliarum solutionibus respondeo, necessitatem, & obligationem confessionis non colligi præcisè ex potestate data Apostolis remittendi peccata, sed ex potestate talibus verbis data, nempe cum potestate retinendi, cum dictum fuerit, *et quorum retinueritis, reseruentur.* Ex qua potestate retinendi, seu, ut alibi explicata fuit, *alligandi*, colligi debuisse obligationem confessionis, & recurrenti ad sacerdotes, ut ad iudices necessarios, & non solum arbitrios, ostendi *disp. 15. de peniten. sect. 1.* Non est hoc fundamentum in casu nostro ad dicendum, quod Ecclesia acceperit potestatem obligandi infideles, ad audiendam fidei prædicationem.

Urgeri tamen potest, quia ad necessitatem Confessionis declarandam oportuit quidem eam retinendi potestatem à Christo explicari: nam institutio confessionis secundum se non supponebat, nec afferebat secum eam obligationem. At verò in casu nostro non oportuit eam potestatem obligandi explicare, sed solum dare munus prædicandi: quo munere Apostolis imposito, statim ex natura rei sequitur in aliis obligatio eos audiendi: vnusquisque enim præcepto diuino, & naturali tenetur inquirere, & audire veram doctrinam pertinentem ad religionem, & necessariam ad salutem: ergo eo ipso, quod data fuit potestas prædicandi, imposita fuit aliis obligatio audiendi. Respondeo, hanc obligationem à nobis non negari: certum enim est infideles teneri præcepto diuino ad audiendos Prædicatores, nisi aliunde ex libris, vel aliter notitiam eiusdem fidei sufficientem comparauerint. Negamus tamen datam fuisse Ecclesiæ potestatem cogendi, & obligandi infideles ad audiendum: multa enim sunt, ad quæ infideles præcepto naturali, aut diuino tenentur, ad quæ tamen Ecclesia non potest eos obligare, & in hac ipsa materia, tenentur infideles fidem sibi ab Ecclesia sufficienter propositam amplecti, & credere, & tamen Ecclesia non potest eos ad hoc ipsum obligare, vel cogere: similiter ergo nec potest obligare eos ad audiendum, quia hæc potestas nusquam legitur, vel inuenitur Ecclesiæ à Christo relicta.

V v

Dicet

Dicit aliquis, hanc etiam potestatem includi in munere Legati; nam licet Princeps humanus non possit obligare Principem æqualem, ut audiat Legatum, quem ad ipsum mittit; Princeps tamen superior, mittens Legatum ad Principem inferiorem, & subditum, potest eum obligare ad recipiendum, & audiendum etiam Legatum. Cum ergo Christus mittens Apostolos, & eorum successores ad prædicandum, sit Princeps omnium supremus, & mittat eos, ut suos Legatos ad annunciandam fidem; eo ipso intelliguntur mitti cum auctoritate, & potestate cogendi homines omnes ad quos destinantur, ad audiendam fidem. Respondetur, Legatum dupliciter posse à Principe supremo mitti. Primum cum potestate, & iurisdictione in eos, ad quos mittitur; quomodo Pontifex mittit frequenter Nuntios, seu Legatos Apostolicos cum potestate, & iurisdictione, quam exerceant in Provincia, ad quam mittuntur. Secundo potest Princeps etiam supremus mittere simplicem Nuntium, sine vlla potestate, aut iurisdictione, sed solum, ut aliquid denuntiet, vel intimet alicui, vel aliquibus. Quem quidem nuntium si subditi audire nolint, delinquant certe contra Principem à quo missus fuit, & merito possunt ab eo puniri: non tamen possunt puniri ab eodem Nuntio, sicut nec possunt ab eo vis, & pœnis compelli, ut audiant; quis enim dicat, famulum etiam inferioris potestatis, quem Rex, vel summus Pontifex ad aliquem subditum mittit, ut certiorum eum reddat de realiqua, eo ipso potestatem habere, ut illum audire renuentem in vincula coniciat, & propria auctoritate, ferro etiam, & pœnis ad audiendum compellat? Hæc certe potestas in quolibet simplici Nuntio non agnoscitur, nisi à Principe mittente exprimat. Cum ergo Christus Apostolos mittens, & eorum successores ad Euangelium annunciandum non expresserit hanc potestatem, non est, unde colligamus eos illam habere, sed potius esse nuncios destinatos ad annunciandam pacem, & Evangelicam doctrinam: nec Apostoli ipsi in se potestatem aliam agnoscunt, ut audire nolentes cogerent ad audiendum.

§. II.

An cogi possint infideles ad amplectendam fidem sibi sufficienter propositam.

70 **N**on loquimur de doctrina fidei, quæ ratione etiam naturali haberi potest, & quæ dicitur seruanda præcepta naturalia: de hoc enim dicemus §. 3. sed nunc loquimur de doctrina fidei, quæ solum per diuinam reuelationem habetur. Prima ergo sententia vniuersaliter affirmat, posse omnes infideles pœnis compelli, ad amplectendam fidem sufficienter propositam; pro qua afferuntur Maior in 2. dist. 4. & quidam Genesius Sepulveda, qui hoc probare conatus est sub Carolo V. Imperatore, cum de Iudæis ageretur. Secunda sententia id concedit de infidelibus, qui subditi sunt in temporalibus, Principi eos ad fidem cogenti: quod tamen intelligere videntur loquendo de iure diuino, vel naturali, & secluso iure humano positivo, quo hæc coactio prohibetur. Hanc docet Scotus in 4. dist. 4. quæst. 7. in fine, & aliqui ex eius schola, & probabilem existimat

Prima sententia.

Lorca in presenti dist. 36. num. 7. quomodo ipse communem, & contrariam sententiam sequatur. Alij denique hoc limitant ad coactionem indirectam, negant verò de directa, ut infra explicabitur. dist. 4. quæst. 2. & Angelus apud Suarez dist. 18. sect. 3. num. 2.

Communis, & vera sententia negat, posse infideles, siue subditi sint, siue non subditi, cogi, & obligari directe ad fidem amplectendam, non solum loquendo de iure humano, sed etiam de iure naturali, seu diuino. Ita cum S. Thomas in presenti quæst. 10. art. 8. & 12. Caietanus, Palud. Doct. Antoninus, Richardus, Sotus, Abulensis, Syluester, Castro, Victoria, & alij, quos affert, & sequitur Suarez ubi supra num. 4. Barnes, Argon. Turrianus, Valentia, Azor, & alij, quos affert, & sequuntur Hurtado dist. 7. §. 1. per totum, Coninch dist. 18. dub. 14. numero 217 Castro Palao tom. 1. tract. 4. dist. 2. §. 1. num. 4. qui tamen male citat Sotum in 4. dist. 4. quæst. ultima dicentem posse infideles subditos cogi, nam Sotus ibi nihil dixit, sed postea dist. 5. quæst. unica art. 10. contrarium late probat: fortasse fuit typographi error scribentis Sotum, pro Scoto.

Et in primis prohibitum hoc esse de iure humano, constat ex multis Pontificum, & Conciliorum decretis Gregorius Magnus id præcipit lib. 11. epist. 15. relatus in c. Qui sincerus, dist. 45. & Concilium Toletan. 4. cap. 56. relatum in cap. de Iudæis eadem dist. 1. Idem statuitur in cap. sententia Iudæi, de Iudæis, & Saracenis, & idem supponitur in cap. Iudæi 3. & in cap. consilium 8. eod. tit. Ad hoc ipsum assertum Suarez ubi supra num. 5. decretum Innocentij III. in cap. Maiores, statem quaritur de baptismo, ubi Pontifex addit, id esse contra Christianam religionem: unde idem Suarez colligit, prohibitum hoc esse, non solum iure humano, sed etiam iure diuino. Sed reuera id ibi non dicitur, sed solum, quod non sit cogendus ad obseruantiam legis Christianæ, qui omnino inuitus, & sine vilo profluo consensu baptizatus est; nam baptismus ille non est validus, & ideo esse dicitur religioni Christianæ contrarium obligare omnino dissentientem, ad obseruantiam legis Christianæ: unde statim additur non esse contra, sed iuxta religionem, ut qui per metum, & coactionem baptismum suscipit, obligetur postea ad seruandam legem Christianam. An verò cogere metu, & pœnis ad baptismum suscipiendum, & consentiendum sit contra legem diuinam nihil ibi dicitur. Adde, hanc coactionis prohibitionem approbatam etiam in iure civili in leg. Christianis, Cod. de Paganis.

Quod verò stando etiam in iure naturali, & diuino, cogi non possint ad fidem, qui non sunt subditi, probatur, quia coactio hæc esse non potest, nisi ab habente potestatem, & iurisdictionem in illos; nam vis coactiva supponit potestatem præcipiendi, & puniendi, quæ solum competit superiori in subditos. Hanc autem potestatem, & iurisdictionem non habet in primis Ecclesia in eiusmodi infideles: cum eam non acceperit à Christo, nisi in eos, qui intra Ecclesiam sunt per baptismi sacramentum, & faceret Paul. Apostolus 1. ad Corinth. 5. dicens quid mihi de istis, qui foris sunt? nam eos Deus indicabit. Vbi aperte significat Deum non dedisse Ecclesie iudi-